

Спеціалізованій вченій раді Д 26.891.01
Інституту підготовки кадрів
державної служби зайнятості України

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Тюленєва Сергія Анатолійовича
за темою: «Регулювання ринку праці в умовах соціально-економічної кризи», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика

Актуальність теми дослідження. Поширення соціально-економічної кризи негативно позначається на всіх сторонах життєдіяльності суспільства і функціонування економіки. Проте, найбільш виразно її руйнівна дія виявляється на ринку праці, де внаслідок зниження ділової й підприємницької активності, скорочення кількості робочих місць, зниження рівня зайнятості і зростання безробіття, поширення тіньової зайнятості, зниження заробітної плати, декваліфікація працівників. На тлі військового конфлікту на сході України, анексії АР Крим та проведення АТО, коли функціонування ринку праці додатково ускладнене необхідністю працевлаштування вимушених переселенців та учасників АТО, зазначені проблеми набувають особливої гостроти. З огляду на вищевикладене усунення руйнівних наслідків та запобігання негативному впливу кризових явищ і дестабілізаційних процесів потребує удосконалення методів і механізмів регулювання ринку праці в умовах соціально-економічної кризи, а отже робить дослідження за темою «Регулювання ринку праці в умовах соціально-економічної кризи» надзвичайно актуальним.

Дане дослідження пов'язане з виконанням програми дослідження Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за темою: «Інституціональне забезпечення ринку праці України в умовах соціально-економічної нестабільності» (номер держреєстрації 0115U004041, 2015-2017

рр.), в межах якої дисертантом було запропоновано комплексний механізм регулювання ринку праці в умовах соціально-економічної кризи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, сформульованих у дисертації. Дослідження ґрунтується на вивченні і узагальненні наукових розробок вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів різних наукових шкіл і течій щодо економіки праці, зайнятості та регулювання соціально-трудова відносин. У роботі використано сучасні наукові методи, зокрема діалектичний метод наукового пізнання, системний і логічний підходи, абстрактно-логічний, теоретичного узагальнення, порівняння, аналізу та синтезу, економіко-статистичні, системного аналізу, соціологічного та експертного опитування, а також монографічний, абстрактно-логічний, розрахунково-конструктивний, порівняння, графічний, середніх величин, верифікації й інші.

Інформаційною базою дослідження стали Конституція України, трудове та соціальне законодавство, документи Міністерства соціальної політики України, Державної служби статистики України та Державної служби зайнятості, монографічна й періодична література, результати власних досліджень автора.

Творче поєднання теоретико-методологічних підходів та практичних аспектів дослідження дозволило комплексно розкрити тему та науково обґрунтувати висновки і рекомендації, що містяться у роботі. Результати дослідження носять цілісний завершений характер, їх викладення вирізняється логічним внутрішнім зв'язком.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукова новизна викладена у дисертації системно і послідовно. Автором удосконалено понятійно-категоріальний апарат механізму регулювання ринку праці шляхом авторського визначення категорій «комплексний механізм регулювання ринку праці», «узгодження взаємодії механізмів державного регулювання й саморегулювання ринку праці»,

«ефективність державної служби зайнятості України в умовах перебудови її діяльності». Це дозволило удосконалити підходи до наукового пізнання процесів регулювання ринку праці в умовах соціально-економічної кризи.

В дисертаційному дослідженні проведена значна робота, пов'язана із удосконаленням теоретичних підходів формування комплексного механізму регулювання ринку праці на основі концептуально-структурної схеми із визначенням мети, суб'єктів, об'єктів, предмету, функціонального забезпечення, принципів, методів (засобів) й інструментів впливу, що дало змогу обґрунтувати оптимальні пропорції державного регулювання, саморегулювання та договірного регулювання ринку праці, визначити оптимальні межі втручання держави у процеси функціонування ринку праці й соціального захисту безробітних.

На позитивну оцінку і схвалення заслуговують наукові розробки автора щодо удосконалення концептуальних засад регулювання ринку праці України, орієнтовані на узгодження взаємодії державного, договірного регулювання та саморегулювання, що дає змогу сформулювати сучасну політику у сфері регулювання ринку праці, спрямовану на досягнення продуктивного типу зайнятості населення.

В умовах глобалізації та посилення євроінтеграційних процесів важливе значення має здійснена у процесі дослідження систематизація інструментів інституційно-правового забезпечення регулювання ринку праці на основі узагальнення міжнародного досвіду.

Доцільно підкреслити наукову значимість пропозиції автора щодо забезпечення організаційно-управлінських підходів механізму регулювання ринку праці, спрямованих на формування комплексних законодавчих, нормативно-правових, організаційних та інформаційних основ, ефективного сполучення засобів саморегулювання, державного, договірного регулювання ринку праці. Заслуговує на увагу аналіз і пропозиції автора щодо реформування державної служби зайнятості, модернізацію механізму

надання соціальних послуг, створення умов для активної підтримки на ринку праці внутрішньо переміщених осіб.

Дістали подальшого розвитку методичні підходи до вимірювання показників ефективності роботи базових центрів зайнятості на підставі розробленої типології, а також узагальненої та доопрацьованої системи показників та індикаторів результативності роботи персоналу, що створює ефективний інструмент оцінки результативності діяльності центрів зайнятості.

Заслугує на увагу запропонована у дисертації модель дворівневого регулювання ринку праці в умовах соціально-економічної кризи, що розроблена з урахуванням прямих та зворотних зв'язків впливу державного й ринкового механізмів, забезпечення їх взаємодії та взаємоузгодженості з метою подолання неузгодженості механізмів державного регулювання та саморегулювання.

Важливе значення має сформована ієрархічна модель стратегії регулювання, що дозволяє ефективно реалізовувати регулюючі заходи антикризового характеру на ринку праці.

В умовах соціально-економічної кризи особливого значення набуло виявлення ключових маркерів змін на ринку праці, що сприяло визначенню напрямів подолання деструктивних тенденцій та формування системи стратегічних пріоритетів регулюючого впливу на сферу зайнятості населення.

Розробки автора примножують та поглиблюють наукові знання щодо підходів, методів та механізмів регулювання ринку праці в умовах соціально-економічної кризи.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що сформульовані в дисертації, підтверджує високий рівень опрацювання основних аспектів теми дослідження.

Відповідність структури і змісту дисертації та автореферату

встановленим вимогам. Дисертація Тюленєва С. А. відповідає вимогам МОН України до кандидатських дисертацій та паспорту спеціальності 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. Вона складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основна частина викладена на 214 сторінках, включає 22 таблиці, 21 рисунок, 8 додатків та список використаних джерел з 187 найменувань.

В авторефераті досить повно висвітлено отримані нові наукові результати, основні положення дисертації, висновки та пропозиції. Автореферат оформлений відповідно до вимог Міністерства науки і освіти України, його зміст повністю ідентичний змісту дисертації.

Теоретична і практична цінність одержаних результатів. Наукові положення дисертації пройшли апробацію на багатьох всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Результати їх практичного застосування отримали позитивну оцінку і мають практичне значення, що підтверджено відповідними довідками. Зокрема, пропозиції щодо посилення соціального захисту найбільш уразливих категорій населення використані у діяльності Головного територіального управління юстиції у м. Києві. Державна пенітенціарна служба використала результати досліджень при підготовці відомчих програмних документів та нормативно-правових актів, спрямованих на удосконалення механізму взаємодії адміністрації установ виконання покарань з суб'єктами соціального патронажу.

Пропозиції щодо працевлаштування громадян з числа внутрішньо переміщених осіб та учасників АТО використала Подільська районна в м. Києві державна адміністрація при підготовці проекту програми соціально-економічного, культурного і духовного розвитку району.

Чернівецький та Харківський обласні центри зайнятості використовують напрацювання автора щодо оцінювання ефективності роботи персоналу та базових центрів зайнятості. Результати дослідження використовуються у

навчальному процесі Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України при підготовці фахівців економічного профілю.

Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях. Результати дослідження досить повно представлені у 18 наукових працях, в тому числі 6 фахових статтях, 2 статтях у наукових виданнях інших держав і виданнях України, включених до міжнародних науково-метричних, 10 публікаціях у збірниках науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій, які належать особисто здобувачеві, становить 6,8 ум. друк. арк.

Дискусійні положення та зауваження до змісту роботи. Поряд з загальною позитивною оцінкою роботи, потрібно вказати на дискусійні моменти і недоліки.

1. При аналізі теоретичних засад регулювання ринку праці в умовах соціально-економічної кризи автором не враховано багато методологічних положень сучасних закордонних досліджень у сфері регулювання ринку праці та зайнятості населення в умовах економічних криз, що містяться у працях лауреатів Нобелівської премії П. Даймонда, Д. Мортенсена, А. Писсарадеса, П. Кругмана, зокрема щодо ролі у збереженні та розвитку робочих місць у кризових умовах сукупних витрат та таких їх складників, як інвестиції, дохід і споживання, чистий експорт, а також значення інформаційного забезпечення ринку праці.

2. При поглибленні теоретичних положень теми дослідження автором було представлено власне бачення комплексного механізму інституціоналізації регулювання ринку праці (рис. 1.1). Проте, поняття «інституціоналізація» у даному контексті потребує більш ґрунтовного пояснення, адже не достатньо висвітленим залишилося питання щодо її впливу на розроблений механізм.

3. Цілком погоджуючись із думкою автора щодо необхідності визначення поведінки ключових індикаторів ринку праці в період соціально-

економічної кризи (рис. 2.4, с. 99 дисертації), вважаємо, що було б доцільно ширше розкрити чинники та характер їх змін, системно представити взаємозв'язок проявів кризи з економічними процесами і тенденціями у сфері зайнятості.

4. Запропонований підхід дворівневого регулювання із використання державного і ринкового механізмів (рис. 2.9, розділ 2.2) недостатньо висвітлений. Крім того, дещо принижений аспект саморегулювання ринку праці, що неповною мірою дозволяє сформуванню адекватну вимогам ринку структуру пропозиції робочої сили за професійно-кваліфікаційним складом.

5. Результати дослідження значно збагатилися б у разі більш глибокого аналізу багатого статистичного матеріалу, наведеного у розділі 2.2 дисертації, та формулювання виважених висновків щодо наслідків безсистемності державних регулюючих заходів на ринку праці.

6. Дещо спірними і недостатньо обґрунтованими є представлені в розділі 2.3. типологія показників ефективності базових центрів зайнятості та методичні підходи до їх вимірювання (табл. 2.13, 2.14). Вони потребують доопрацювання в напрямку розробки узагальненої моделі оцінок;

7. Недостатньо точно сформульовані окремі пропозиції автора щодо створення сучасного організаційного механізму активної підтримки на ринку праці внутрішньо переміщених осіб, представленого у розділі 3.2 дисертації. Доцільно посилити методи і інструменти його функціональної організації та інших складових;

8. Поділяючи думку автора про те, що стратегія регулювання ринку праці повинна містити напрями державного, договірної та саморегулюючого механізмів (розділ 3.3), вважаємо за доцільне вказати, що при побудові моделі стратегії регулювання ринку праці в Україні (рис. 3.5) не знайшли місце складові саморегулюючого механізму, що робить запропоновану модель дещо неповною.

9. Однак, висловлені зауваження є додатковим свідченням складності і

різноплановості дослідження. Вони не змінюють загальної високої оцінки роботи та не знижують теоретичне, методологічне і практичне значення отриманих результатів.

Загальний висновок. Дисертація Тюленева С. А. є завершеною працею, результатом власних розробок автора, в якій отримано принципово нове вирішення актуальної наукового завдання щодо регулювання ринку праці в умовах соціально-економічної кризи. Робота відповідає паспорту спеціальності 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.

За актуальністю, метою, змістом, обсягом отриманих результатів, науковою новизною та практичним значенням дисертація «Регулювання ринку праці в умовах соціально-економічної кризи» повністю відповідає вимогам, які пред'являються до кандидатських дисертацій відповідно до пунктів 9, 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та 567 від 27.07.2016 р.), а її автор Тюленев Сергій Анатолійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління персоналом
та економіки праці Київського національного
економічного університету імені Вадима Гетьмана,
Міністерства освіти і науки України

Ю. Маршавін Ю. Маршавін

Юлія Маршавіна Ю.
засвідчую.
16.11.17